

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**
Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,
Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Міністерство фінансів України

На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 18 грудня 2024 року № 41356/1/1-24 (до звернення Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики від 17 грудня 2024 року № 04-32/03-2024/284122) Міністерство юстиції України здійснило правову експертизу проекту Закону України «Про факторинг», реєстр. № 12306 від 11 грудня 2024 року (далі – проект Закону), внесеного народними депутатами України Гетманцевим Д.О., Лічман Г.В. та іншими, і в межах компетенції повідомляє.

Вважаємо за необхідне зазначити, що позицію стосовно підтримки чи непідтримки законопроекту, ініційованого народними депутатами України, має висловити Міністерство фінансів України, як орган, який визначено відповідальним за підготовку проекту експертного висновку Кабінету Міністрів України до вказаного проекту Закону.

Водночас при визначенні позиції щодо підтримки чи непідтримки проекту Закону в межах підготовки проекту експертного висновку Кабінету Міністрів України до законопроекту Міністерство юстиції України пропонує врахувати зауваження до нього, що полягають у наступному.

1. Пунктом 1 частини першої статті 1 проекту Закону передбачається, що *базовий договір – договір купівлі-продажу, поставки або найму (оренди) майна, передання майнових прав інтелектуальної власності, підряду або договір про надання послуг (крім договору про надання фінансових послуг) між клієнтом і боржником, на підставі якого виникає право грошової вимоги.*

У зв'язку з цим зауважуємо, що запропоновані норми виглядають як закритий перелік договорів, які вважаються базовими. Водночас проект Закону не враховує можливість існування права грошової вимоги й за іншими договорами, що не обумовлені дефініцією поняття «базовий договір».

2. Пунктом 11 частини першої статті 1 проекту Закону пропонується надати визначення терміна «*Реєстр відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу (далі – Реєстр)*», згідно з яким це *публічний електронний реєстр, призначений для реєстрації відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу, оприлюднення в режимі реального часу інформації про зареєстровані відступлені права вимоги.*

Пропоноване проектом Закону визначення вказаного терміну та наведений у ньому перелік всіх процесів, які розкривають призначення реєстру, неповною мірою охоплює термінологію Закону України «Про публічні електронні реєстри», згідно з яким публічний електронний реєстр (реєстр, кадастр, реєстр тощо) (далі – реєстр) – це інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення реєстрових даних та надання реєстрової інформації (пункт 12 частини першої статті 2).

Тобто, враховуючи норми вказаного Закону, публічний електронний реєстр – це інформаційно-комунікаційна система.

3. Пунктом 4 частини третьої статті 7 проекту Закону передбачається, що *договір факторингу може містити згоду клієнта на реєстрацію в Реєстрі відступлення права грошової вимоги*.

Водночас зміст інших положень проекту Закону залишає відкритим питання щодо доцільності обумовлення цієї норми.

Так, наприклад, частиною третьою статті 12 проекту Закону передбачається, що отримання письмової згоди клієнта на реєстрацію відступлення права грошової вимоги в Реєстрі *не вимагається*.

Згідно з частиною першою статті 14 проекту Закону отримання письмової згоди клієнта на внесення змін до запису або інформації про його анулювання *не вимагається*.

4. Статтею 11 проекту Закону передбачається запровадження *Реєстру відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу*.

У зв'язку з цим до проекту Закону в цілому варто зазначити, що 01 січня 2022 року набрав чинності Закон України «Про публічні електронні реєстри», дія якого поширюється на відносини, що виникають у сфері публічних електронних реєстрів під час створення, ведення, взаємодії, адміністрування, перетворення, модифікації та припинення публічних електронних реєстрів (частина перша статті 1 цього Закону).

Частиною третьою статті 4 вказаного Закону встановлено, що *виключно законом або іншим актом законодавства, згідно з яким створений реєстр, визначаються відомості, зазначені у частині другій статті 26 цього Закону* (крім випадків, визначених статтями 40 і 41 цього Закону).

Водночас проведений аналіз проекту Закону, положеннями якого передбачається запровадження *Реєстру відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу*, не виявив в ньому всіх необхідних відомостей, які мають визначатися щодо зазначеного реєстру відповідно до вимог частини другої статті 26 Закону України «Про публічні електронні реєстри», а саме відсутні відомості, передбачені, наприклад, пунктами 5, 6, 20, 21, зокрема, про:

вимоги до публічних реєстраторів та до створювачів;

вимоги до системи управління ризиками та інформування суб'єктів інформаційної взаємодії і правоволодільців про порушення цілісності реєстрової інформації, її несанкціонованої обробки;

порядок обов'язкового інформування правоволодільца про запити будь-яких осіб щодо інформації про нього та належні йому майно, майнові, правові та інші спеціальні статуси, а також про збирання, оброблення, внесення такої інформації до відповідних реєстрів, її зміну та видалення.

5. Частиною п'ятою статті 11 проєкту Закону пропонується встановити, що держатель Реєстру наділяє відповідних суб'єктів повноваженнями реєстраторів Реєстру (далі – реєстратор), які надаватимуть послуги щодо виконання функцій, визначених у пунктах 2 та 4 частини четвертої цієї статті.

Проєкт Закону в частині використання слів «реєстратори Реєстру (далі – реєстратор)» не враховує положень Закону України «Про публічні електронні реєстри», відповідно до яких одними із суб'єктів у сфері публічних електронних реєстрів є публічні реєстратори (пункт 6 частини першої статті 9 цього Закону).

6. Частиною першою статті 12 проєкту Закону пропонується встановити, що реєстрація відступлення права грошової вимоги в Реєстрі відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу здійснюється на підставі заяви фактора про реєстрацію відступлення права грошової вимоги (далі – заява).

Так, відповідно до підпунктів 1 та 2 частини другої статті 12 проєкту Закону заява повинна містити, зокрема, відомості про:

фактора – найменування, місцезнаходження, *ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань*, відомості про внесення інформації про фактора до реєстру (переліку) надавачів фінансових послуг;

клієнта – юридичну особу: найменування, місцезнаходження, *ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань*;

клієнта фізичну особу – підприємця: прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), відомості про *місце проживання або місце перебування*, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер/номер паспорта у формі картки (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань про проведення державної реєстрації.

У зв'язку з цим, по-перше, в частині вживання поняття «*ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань*» варто звернути увагу, що у вищевказаних положеннях не дотримано вимог щодо термінології нормативно-правового акта.

Згідно з пунктом 7 частини першої статті 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (далі – Закон про реєстрацію) Єдиний державний

реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – Єдиний державний реєстр) є єдиною державною інформаційною системою, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, відокремлені підрозділи юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави.

Перелік відомостей, які містяться у Єдиному державному реєстрі про юридичну особу, встановлений статтею 9 Закону про реєстрацію.

Згідно з частиною другою статті 9 Закону про реєстрацію в Єдиному державному реєстрі серед відомостей про юридичну особу містяться відомості про *ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України*.

Так, для ідентифікації юридичної особи в законодавстві використовується таке поняття, як «ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України».

Аналогічні зауваження щодо «ідентифікаційного коду юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» висловлюються і до частини першої статті 15 проекту Закону.

По-друге, в частині формулювання *«місце проживання або місце перебування»* зазначаємо, що у Законі про реєстрацію до фізичної особи – підприємця застосовується поняття *«місцезнаходження (адреса місця проживання)»*.

По-третє, в частині формулювання *«дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань про проведення державної реєстрації»* варто зазначити, що у вказаних положеннях проекту Закону не дотримано вимог щодо належної ясності викладу, точності, лаконічності та доступності мови проекту акта.

Пунктом 4 частини першої статті 1 Закону про реєстрацію визначено, що державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців – це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, відокремленого підрозділу юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом.

Згідно з положеннями частини другої статті 25 Закону про реєстрацію одним з етапів проведення державної реєстрації є проведення реєстраційної дії за відсутності підстав для відмови в державній реєстрації шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру.

Слід зазначити, що із запропонованої норми не є зрозумілим, про дату якої саме державної реєстрації ідеться мова.

Ураховуючи вищевказане, у разі потреби у відомостях щодо фізичної особи – підприємця зазначають саме *дату державної реєстрації фізичної особи підприємцем*.

7. Частиною першою статті 13 проєкту Закону передбачається, що реєстратор Реєстру або фактор здійснює реєстрацію відступлення права грошової вимоги в Реєстрі шляхом внесення до Реєстру відомостей, зазначених у частині другій статті 12 цього Закону, на підставі чого в автоматичному режимі формується *запис про реєстрацію відступлення права грошової вимоги за договором факторингу (далі – запис)*.

Запису присвоюється реєстраційний номер.

Наведене положення проєкту Закону в частині використання слів «реєстраційний номер» не враховує термінологію Закону України «Про публічні електронні реєстри», який використовує та надає визначення терміну «реєстровий номер».

Так, згідно з частиною другою статті 5 зазначеного Закону ідентифікація об'єктів публічних електронних реєстрів здійснюється за *допомогою реєстрових номерів*, що автоматично присвоюються їм під час реєстрації у відповідних реєстрах.

8. Відповідно до частини другої статті 17 проєкту Закону *якщо інше не встановлено судом, то фактор, який набув та зареєстрував право грошової вимоги відповідно до цього Закону, вважається добросовісним набувачем такого права грошової вимоги відносно іншого фактора, який не здійснив реєстрації відступлення цього самого права грошової вимоги відповідно до цього Закону*.

Зазначена норма в частині визначення фактора, який зареєстрував право грошової вимоги, як добросовісного набувача залишає відкритим питання щодо головної ідеї, яка в ній закладена. Звертаємо увагу, що ЦК України оперує поняття «добросовісний набувач» у контексті врегулювання відносин, що виникають у зв'язку з чужим незаконним володінням майном, у тому числі витребуванням власником належного його майна.

Так, відповідно до змісту статті 388 ЦК України добросовісним є набувач, що придбав майно в особи, яка не мала права його відчужувати, про що такий набувач не знав і не міг знати.

При цьому якщо ідея запропонованої норми полягає у закріпленні пріоритетного права на задоволення вимог за рахунок відступленого права грошової вимоги, то слід зауважити, що це обумовлено абзацом другим частини другої статті 18, згідно з яким зареєстроване відступлення права

грошової вимоги має пріоритет над незареєстрованим відступленням права грошової вимоги.

9. Частиною третьою статті 18 проєкту Закону пропонується передбачити що якщо пріоритет обтяження на право грошової вимоги виник відповідно до Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» раніше, ніж дата внесення до Реєстру запису про відступлення того самого права грошової вимоги до цього Закону, то вважається, що фактор набув обтяжене право грошової вимоги та обтяжувач матиме право задовільнити забезпечену обтяженням вимогу за рахунок такої грошової вимоги відповідно до Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» без урахування прав фактора. У такому разі фактор матиме право отримати кошти, що перевищують грошову суму, отриману обтяжувачем за відповідним правом грошової вимоги, над розміром забезпеченої обтяженням вимоги.

Крім того, пунктом 3 пункту 3 Прикінцевих та перехідних положень проєкту Закону пропонується внести зміни до статті 14 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» (далі – Закон), передбачивши, що «якщо запис про відступлення права грошової вимоги був здійснений в реєстрі відступлень відповідно до Закону України «Про факторинг» раніше, ніж виникло обтяження на те саме право грошової вимоги, то обтяжувач не може звернути стягнення на таку грошову вимогу в порядку, встановленому цим Законом, крім випадків, коли боржником за таким обтяженням є сам фактор».

Тобто, пропонованими змінами фактично передбачається встановити «рівність пріоритету» обтяжень, зареєстрованих у Державному реєстрі обтяжень рухомого майна (далі – ДРОРМ) відповідно до Закону, та записів про відступлення права грошової вимоги за договором факторингу, внесених до Реєстру відступлень права грошової вимоги за договорами факторингу (далі – Реєстр).

Звертаємо увагу, що відповідно до статті 2 Закону пріоритет – це переважне право обтяжувача відносно права іншої особи на те ж саме рухоме майно.

Обтяженням є право обтяжувача на рухоме майно боржника або обмеження права боржника чи обтяжувача на рухоме майно, що виникає на підставі закону, договору, рішення суду або з інших дій фізичних і юридичних осіб, з якими закон пов'язує виникнення прав і обов'язків щодо рухомого майна (стаття 3 Закону).

Відповідно до статті 14 Закону якщо інше не встановлено цим Законом, зареєстроване обтяження має вищий пріоритет над незареєстрованими обтяженнями. Пріоритет зареєстрованих обтяжень визначається у черговості їх реєстрації, за винятками, встановленими цим Законом. Обтяжувачі, які зареєстрували обтяження одного і того ж рухомого майна одночасно, мають рівні права на задоволення своїх вимог. Обтяжувач з вищим пріоритетом має переважне право на звернення стягнення на предмет обтяження.

В розрізі окресленого слід розглянути правову природу поняття «факторинг», зокрема, пропонованого проектом Закону.

На сьогодні, відповідно до статті 1077 Цивільного кодексу України за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Відповідно до статті 5 проекту Закону предметом договору факторингу є *право грошової вимоги*.

Право майбутньої грошової вимоги вважається переданим фактору з моменту виникнення права вимоги до боржника. Якщо передання права грошової вимоги обумовлене певною подією або іншими умовами, визначеними в договорі факторингу, воно вважається переданим з моменту настання цієї події або виконання таких умов. У таких випадках додаткове оформлення (внесення змін до договору факторингу або укладення додаткового договору факторингу) відступлення права грошової вимоги не вимагається.

Частиною першою статті 12 проекту Закону планується встановити, що реєстрація відступлення права грошової вимоги в Реєстрі здійснюється на підставі заяви фактора про реєстрацію відступлення права грошової вимоги.

Реєстратор Реєстру або фактор здійснює реєстрацію відступлення права грошової вимоги в Реєстрі шляхом внесення до Реєстру відомостей, зазначених у частині другій статті 12 цього Закону, на підставі чого в автоматичному режимі формується запис про реєстрацію відступлення права грошової вимоги за договором факторингу (стаття 13 проекту Закону).

Аналізуючи вказані норми можна зробити висновок про те, що «відступлення права грошової вимоги» у розумінні проекту Закону суттєво відрізняється від поняття «обтяження» у розумінні Закону.

З огляду на вказане, висловлюємо застереження щодо можливих ризиків під час застосування положень, які *передбачається внести до статті 14 Закону*, у разі їх прийняття, з огляду на різницю у сутності понять «відступлення права грошової вимоги» та «обтяження» і, відповідно, різницю проведених реєстраційних дій.

10. Статтею 27 проекту Закону пропонується врегулювати питання щодо стягнення коштів за грошовою вимогою, у тому числі у безспірному порядку, на підставі виконавчого напису нотаріуса, якщо таке право передбачено базовим договором.

Разом з цим Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів, встановлюється постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року № 1172.

З огляду на викладене вважаємо за доцільне доповнити пункт 8 розділу V. «Прикінцеві та перехідні положення» проєкту Закону новим абзацом такого змісту:

«привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом».

11. Пунктом 2 розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» проєкту Закону передбачається, що *положення цього Закону застосовуються до відносин, що виникли на підставі договорів факторингу, укладених після введення в дію цього Закону. Відносини, що виникли на підставі договорів факторингу, укладених до дня введення в дію цього Закону, регулюються відповідно до законодавства, що діяло до введення в дію цього Закону.*

Тобто вказані норми декларують дотримання принципу дії актів цивільного законодавства у часі.

Разом з тим в цілому проєкт Закону у системному зв'язку його положень містить ризики порушення прав та законних інтересів факторів, що уклали договори факторингу до введення його в дію.

Так, наприклад, згадані частина друга статті 17 та частина друга статті 18 проєкту Закону закріплюють пріоритет зареєстрованого відступлення права грошової вимоги над незареєстрованим.

При цьому вказане може бути протлумачено так, що фактор, який уклав договір факторингу після введення в дію зазначеного Закону та зареєстрував відступленням права грошової вимоги, матиме пріоритет над фактором, що уклав договір факторингу щодо того ж права грошової вимоги до введення в дію цього Закону, незважаючи при цьому, що чинне на момент укладення такого договору законодавство не передбачало відповідної реєстрації.

Додатково звертаємо увагу, що проєкт Закону невід'ємно пов'язаний з проєктом Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо регулювання відносин у сфері факторингу», реєстр. № 12307 від 11 грудня 2024 року, внесеним народними депутатами України Гетманцевим Д.О., Лічман Г.В. та іншими, а відтак має бути розглянутий Верховною Радою України одночасно з ним.

Заступник Міністра

Олександр БАНЧУК